

TUINBOUWKETENS EN RUIMTELIJKE ECONOMISCHE DYNAMIEK

In dit artikel wordt een schets gegeven van de noodzaak en de mogelijkheden om te komen tot een systeem voor strategische decision support op ruimtelijk-economisch vlak voor een sector die internationaal veel aanzien geniet, één van de grotere pijlers is van onze economie, een sterke innovatietraditie kent maar ook met de nodige bedreigingen te maken heeft. Deze bedreigingen liggen op het vlak van de afnemende concurrentiekracht, stijgende kosten (grondstoffen, arbeid, ruimtedruk, veiligheid) en een in toenemende mate bedreigende regelgeving van overheidswege. Eén van de belangrijke parameters die de toekomst van de tuinbouwsector zullen bepalen is het ruimtelijk-economisch beleid dat gevoerd gaat worden, in de eerste plaats door de sector zelf, maar ook door de overheid, met en voor de sector. Er is een transitie nodig in het ruimtelijk-economisch denken in de sector, door een aantal interne spanningsvelden op te ruimen en ook naar buiten toe de zakelijk positionering (en vooral de internationale value propositions) van de sector te evalueren en mogelijk te herzien. Wij hebben de overtuiging dat het mogelijk is om met de in Nederland aanwezige kennis een integraal, strategisch plan te maken waarin beleid ten aanzien van infrastructuur, transport, logistiek, marketing, productie, handel en produktie op een ruimtelijk-economisch betekenisvolle wijze wordt uitgewerkt. Alleen met een dergelijke integrale visie is een transitie mogelijk waarbij partijen in Nederland die tot dusver – ondanks alle inspanning – fragmentarisch hebben geopereerd samen in dezelfde kansrijke toekomst kunnen investeren.

De toekomst van de tuinbouwsector in Nederland, en de bredere internationale delta waarvan het deel uitmaakt is in sterke mate afhankelijk van een kansrijke positionering in de wereldmarkt voor productie en dienstverlening. Een verbetering van de kwaliteit en efficiency van de dienstverlening van bedrijven in de Nederlandse tuinbouwsector moet de internationale concurrentiekracht van de Nederlandse sector positief beïnvloeden en allerlei multiplier-effecten (stroomop- en afwaarts) met zich meebrengen.

Ruimtelijk-economische spanningsvelden die een transitie in de weg staan zijn de volgende:

- Individuele concurrentiekracht versus collectieve concurrentiekracht
- Belang van clustering (Greenport) versus ruimtedruk
- Schaalvergroting productie vs. schaalverkleining in logistieke en commerciële vormen
- Regionale facilitering versus internationaal concurrentieveld.
- Groeimarkten versus vechtmarkten

Teneinde dit complex van factoren te kunnen analyseren en doelmatig in te kunnen zetten voor een transitiebeleid (publiek en privaat) is kennis nodig van de volgende 2 fenomenen:

- Ruimtelijke verschuivingen in ketenactiviteiten zijn een resultante van veranderingen in specialismen en locaties van productie, voorraden en transport cq overslag.
- Veranderingen in de logistieke afwikkeling van internationale tuinbouwstromen worden gedreven door toenemende eisen ten aanzien van responsiviteit en produktifferentiatie.

De ruimtelijke constellatie van de Nederlandse tuinbouw laat zich op drie niveau's schetsen: (1) de Greenport, (2) de perifere productiegebieden en (3) de internationale ketens. De problematiek verschilt naar gelang het gekozen niveau. Decision support op strategisch niveau is in de praktijk van bedrijven en de overheid onder andere nodig om meer inzicht te krijgen in:

- De economische relaties tussen de Greenports, de mainports in de Delta en het bredere Europese achterland.
- Strategische sturing bevorderen van clustervorming, zowel sectoraal als regionaal.
- Effecten van verbeterde transportinfrastructuur en logistieke diensten op concurrentiepositie.
- Omgekeerd, eisen aan transportinfrastructuur en logistieke diensten vanuit ruimtelijk-economische keuze's.

Wetenschappelijk vernieuwende probleemstellingen liggen allereerst op het vlak van de opbouw van het benodigde instrumentarium waarvoor onderdelen al in belangrijke mate beschikbaar zijn. Niet eerder is er sprake geweest van een koppeling van simulatie en prognosemodellen zoals hierboven beschreven. Ten tweede is het transitievraagstuk waarvoor de sector zich geplaatst ziet in deze, expliciete zin, niet eerder gesteld. Het ruimtelijk economisch positioneren van deze keten in samenhang met branding en systematische, marktgerichte sturing van ketendiensten is een nieuwe invalshoek die tot proces en systeeminnovaties kunnen leiden. Toegepaste vraagstukken waarnaar de belangstelling van de strategische besluitvormers in de sector uitgaat, liggen op het vlak van de te verwachten effecten op concurrentiepositie en sectorale omzet, geredeneerd vanuit omgevingsscenario's of geplande (des)investeringen.

De basis voor het vereiste DSS-instrumentarium is aanwezig. Zowel op het gebied van logistieke simulaties, transportoptimalisatie en ruimtelijk economische analyse is voldoende kennis aanwezig in Nederland om het benodigde strategische onderzoek uit te voeren. Wat nodig is echter is een bundeling van de bestaande instrumenten, die niet eerder voor dit doel op een samenhangende wijze zijn ingezet. De opgaven betreffen met name:

- 1) de koppeling van internationale handelsmodellen aan bedrijfseconomische modellen, teneinde een vertaling te kunnen maken van nieuwe concepten voor bedrijfsvoering en strategische marketing aan het succes dat in het Europese of wereldwijde concurrentievermogen wordt geboekt.
- 2) de koppeling van de bovenstaande modellen aan strategische logistieke- en transportmodellen, om uit te vinden in welke mate een verandering van handelsstromen kan worden afgedwongen door verbeteringen in de transportinfrastructuur en de aangeboden supply chain management structuren. Deze verbeterde condities kunnen deels door en met overheden worden afgedekt.
- 3) de koppeling van strategische modellen voor transport en logistiek aan simulatiemodellen die op tactisch en operationeel niveau inzicht geven in de veranderopgave bij bedrijven, ten aanzien van supply chain operations. Hieruit worden de te behalen operationele prestatie zichtbaar, wat weer inzicht geeft in de benodigde investeringen bij bedrijven.